

Handläggare
Christina Wikberger
Telefon: +46 8 508 281 40

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2018-09-25 p.12

Skrivelse från Jonas Naddebo (C) och Joar Forssell (L) om att se regnvattnet som en resurs, och ta tillvara på det.

Förvaltningens förslag till beslut

Godkänna förvaltningens svar på skrivelsen

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Jonas Naddebo (C) och Joar Forsell (L) har i en skrivelse efterfrågat en förbättring av stadens dagvattenarbete och dagvattenstrategi för att på ett bättre sätt tillvarata dagvatten som en resurs. Bland annat rekommenderas gröna lösningar som växtbäddar, genomsläppliga ytor och rainingardens för att fördröja och rena dagvatten.

Förvaltningen håller med om att mer kan göras kring dagvatten men att det som krävs snarare är att stadens samtliga fackförvaltningar och bolag aktivt börjar arbeta med att införliva den gällande dagvattenstrategin och de vägledningar som har tagits fram i den löpande verksamheten. Förvaltningen ser inte att en omarbetning av dagvattenstrategin är behövlig. En bärande princip i den gällande dagvattenstrategin är att se vatten som en resurs och genomföra gröna lösningar för hantering av dagvatten. Det finns också krav på mångfunktionalitet. Det innebär att en dagvattenlösning skall uppfylla flera syften – bevattning, rening och fördröjning.

Stockholms stad har flera styrdokument som kan användas för att främja lösningar som hanterar vatten som en resurs. Förutom dagvattenstrategin finns riktlinjer för kvartersmark och parkeringar med exempelsamlingar om hållbara dagvattenlösningar, där gröna småskaliga lösningar har en framträdande roll. I Norra

Djurgårdsstaden finns nu många gröna dagvattenlösningar byggda. Grönytor, trädgropar, gårdar och gröna tak och väggar som utgör viktiga delar i dagvattensystemet. Dagvattenstrategin och åtgärdsnivån samt stadens grönytefaktor är sedan 2017 införlivade som ett hållbarhetskrav i markanvisningsavtalen vid exploatering.

I strategidokumentet ”Grönare Stockholm - riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning” förordas gröna och mångfunktionella lösningar.

Arbetet med lokala åtgärdsprogram för staden vattenförekomster omfattar även dagvatten. Där föreslås både småskaliga gröna lösningar långt upp i avrinningsområdet och mer storskaliga lösningar närmare utloppet till recipienten.

I syfte att förbättra kunskapen om dagvatten och om olika typer av reningsanläggningar för dagvatten deltar staden i ett antal forskningsprojekt. Under ledning av stadsledningskontoret pågår arbete med framtagande av s.k. skyfallsprinciper, som kommer utgöra ett komplement till dagvattenstrategin. Skyfall är extrema händelser då nederbörds mängderna inte kan hanteras av dagvattensystemet, utan istället måste avledas, fördröjas och lagras på markytan. Miljöförvaltningen har under året arbetat med att ta fram en tillsynsutredning för dagvatten som förväntas vara klar hösten 2018. Utredningen ska kartlägga behovet av dagvattentillsyn och utgöra en grund för att kunna ta fram en tillsynsplan för dagvatten.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ingår i samarbetet för arbetet med god vattenstatus i stadens vattenförekomster. Miljöförvaltningen är samordnare för arbetet med god status i stadens vattenförekomster och de lokala åtgärdsprogrammen. Förvaltningen har också den största kompetensen i staden med flera vattenexperter som samordnar arbetet med varje lokalt åtgärdsprogram. Det är glädjande att förvaltnings samordningsroll har ett brett stöd i nämnden. Det är något som förvaltningen gärna fortsätter med.

Bakgrund

En skrivelse har inkommit till förvaltningen från Jonas Naddebo (C) och Joar Forsell (L) (bilaga 1) där de efterfrågar en förbättring av stadens dagvattenarbete och dagvattenstrategi för att på ett bättre sätt tillvarata dagvatten som en resurs.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen håller med om att mer kan göras kring dagvatten men att det som krävs snarare är att stadens samtliga fackförvaltningar och bolag aktivt börjar arbeta med att införliva den gällande dagvattenstrategin, de vägledningar som har tagits fram samt åtgärdsområdet i den löpande verksamheten.

Framtagandet av Stockholms dagvattenstrategi har varit ett mångårigt arbete där bland annat ansvarsfrågan mellan Trafikkontoret och Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) varit en stor utmaning att lösa. Förvaltningen ser inte att en omarbetning av dagvattenstrategin är behövlig. En bärande princip i den gällande dagvattenstrategin är att se vatten som en resurs och genomföra gröna lösningar för hantering av dagvatten och täcker in de önskemål som Jonas Naddebo och Joar Forsell för fram i skrivelsen. Det finns också krav på mångfunktionalitet. Det innebär att en dagvattenlösning skall uppfylla flera syften – bevattning, rening och fördröjning.

Stockholms stad har flera styrdokument som kan användas för att främja lösningar som hanterar vatten som en resurs. De förslagna åtgärderna i skrivelsen stöds av de olika styrdokument som nämns nedan och som berör stadens arbete med vatten och grönstruktur.

Stockholms dagvattenstrategi

Stockholms dagvattenstrategi är främst framtagen för att kunna följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Men den innehåller också strategier för att åstadkomma fördröjning för att klara framtida klimatförändringar. Många av de åtgärder som nämns i skrivelsen är åtgärder som är väl förenliga med den gällande dagvattenstrategin. Bland annat rekommenderas gröna lösningar som växtbäddar, genomsläppliga ytor och raingardens m.m. för att fördröja och rena dagvatten.

I Norra Djurgårdsstaden har många av dessa exempel genomförts och en av stadsbyggnadsstrategierna i exploateringsprojektet är att ”låta naturen göra jobbet”, vilket betyder att grönytor, trädgröpar, gårdar och gröna tak och väggar utgör viktiga delar i dagvattensystemet.

För att konkretisera dagvattenstrategin har de tekniska förvaltningarna i samarbete med Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) tagit fram en så kallade åtgärdsnivå. Åtgärdsnivån innebär att 20 mm dagvatten ska fördröjas och genomgå längre gående rening än sedimentering. Åtgärdsnivån ska tillämpas vid

nybyggnation och större ombyggnation. I samband med åtgärdsnivån har även riktlinjer för kvarterersmark och parkeringar tagits fram och riktlinjer för allmän platsmark är under framtagande. Riktlinjerna använder åtgärdsnivån och innefattar exempelsamlingar med hållbara dagvattenlösningar, där gröna småskaliga lösningar har en framträdande roll. SVOA har tillsammans med de tekniska förvaltningarna i samband med detta även lanserat en hemsida för dagvatten, <http://www.stockholmvattenochavfall.se/dagvatten/>. På hemsidan beskrivs åtgärdsnivån och hur en hållbar dagvattenhantering ska uppnås. Där återfinns även riktlinjer och beskrivning av anläggningstyper. Dessutom har staden i samarbete med SVOA och Huddinge kommun inlett en kommunikationssatsning som under hösten kommer presenteras i form av en hemsida och inslag i sociala medier. Satsningen riktar sig till privatpersoner och syftar till att visa hur gemene man påverkar sjöarna i sin omgivning och vad de kan göra för att minska sin påverkan, där dagvatten är en del. Lansering av hemsidan kommer att ske under hösten.

SVOA har även en informationssida för privatpersoner för att bättre hantera dagvatten <http://www.stockholmvattenochavfall.se/vatten-och-avlopp/avloppsvatten/dagvatten/#!/tips-for-fastighetsagare>

Hållbarhetskrav i markanvisningsavtal

Dagvattenstrategin och åtgärdsnivån är sedan 2017 införlivade som ett hållbarhetskrav i markanvisningsavtalen vid exploatering. Om kraven efterlevs kommer stockholmarna snart se mer av den typ av lösningar som efterfrågas i skrivelsen. Förutom krav på att använda dagvattenstrategin så finns även krav på att byggherrar som bygger på stadens mark ska använda stadens grönytefaktor.

<http://foretag.stockholm.se/Lokaler-och-mark/Byggbranschen/Hallbarhetskrav/>

Stockholms Grönytefaktor är ett verktyg för att arbeta med sociala värden, biologisk mångfald och klimatanpassning på kvarterersmark.¹ I grönytefaktorn förordas grönska och vatten som fyller flera funktioner, t.ex. skapar gröna rum för vistelse, fördröjer och renar dagvatten, ger skugga, bidrar till pollinering och är vacker att titta på. I grönytefaktorn får byggherren poäng för olika gröna och blå lösningar som t.ex. gröna tak och väggar, träd och annan grönska. De premieras i poängsystemet om de gör mångfunktionella lösningar som t.ex. att ett träd både ingår i dagvattenhanteringen,

¹ GYF mäts som en poängkvot mellan mängden ”ekoeffektiv yta” och kvarterets totalyta. Den ekoeffektiva ytan utgörs av alla gröna och blå ytor inom ett kvarter som utformats enligt vissa uppställda krav.

ger svalka, bidrar till pollinering och är ett rekreativt inslag på gården.

Grönare Stockholm

Strategidokumentet ”Grönare Stockholm - riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning” syftar till att stärka stadens gröna kvaliteter, utveckla det offentliga rummet och tydliggöra organisation och ansvar för stadens parker och gröna rum. Berörda nämnder och bolagsstyrelser uppmanas att prioritera konkreta förbättringar av parker, gångstråk och torg liksom nybyggande av liknande anläggningar. I ”Grönare Stockholm” förordas gröna och mångfunktionella lösningar liknande de som efterfrågas i skrivelsen.

<https://vaxer.stockholm.se/tema/utemiljo/#gronare-stockholm>

Lokala åtgärdsprogram

För att förbättra vattenkvaliteten och uppnå god vattenstatus måste även dagvatten i befintlig miljö omhändertas. För att ta reda på var, hur och i vilken omfattning detta ska göras har arbete med framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster påbörjats. Arbetet sker i nära samarbete med framförallt SVOA, andra fackförvaltningar, stadsdelar, grannkommuner samt etablerade vattensamverkansorgan.

Under hösten planerar miljöförvaltningen att färdigställa och ta upp lokala åtgärdsprogram för Bällstaån, Brunnsviken, Räcksta träsk, Judarn, Kyrksjön, Magelungen, Drevviken, Forsån och Ulvsundasjön i Styrgrupp för god vattenstatus inför politiskt beslut i respektive nämnd. Räcksta träsk och Kyrksjön kommer dock 2021 att upphöra att vara vattenförekomster i vattendirektivets mening. Åtgärdsprogrammen för dessa kommer därför att tas fram efter övriga lokala åtgärdsprogram.

I de lokala åtgärdsprogrammen föreslås både småskaliga gröna lösningar långt upp i avrinningsområdet och mer storskaliga lösningar närmare utloppet till recipienten.

Forskningsprojekt om reningsanläggningar

I syfte att förbättra kunskapen om dagvatten och om olika typer av reningsanläggningar för dagvatten deltar staden i ett antal forskningsprojekt inom dagvatten i nära samarbete med universitet och andra aktörer. Tre av projekten beskrivs nedan:

- Anonyma källor

Forskningsprojektet Anonyma källor leds av Luleå tekniska universitet som är ledande inom forskning på dagvatten i Sverige. Projektets syfte är att öka kunskapen om olika källors bidrag av förorenande ämnen till dagvattnet samt att identifiera vilka risker som uppstår för miljön. Målet är att forskningen ska förbättra beslutsunderlag vid val av åtgärder och reningstekniker och på så vis minska spridningen av förorenande ämnen till dagvattnet.

- Vinnova-projektet Drizzle

Drizzle är ett kompetenscentrum för dagvatten som leds av Luleå Tekniska Universitet, och som beviljats medel av Vinnova, under åren 2017-2022. I ett kompetenscentrum bedriver universitet, högskolor, forskningsinstitut, företag och offentliga aktörer i nära samarbete forskning i världsklass inom områden som är viktiga för Sveriges konkurrenskraft. Stadens åtagande i Drizzle är bland annat att ta fram det lokala åtgärdsprogrammet för Riddarfjärden som ett "case" inom ramen för forskningsprojektet. Målet med kompetenscentret är att på lång sikt bidra till framtagande av nya metoder och tekniker om kan ersätta existerande dagvattensystem med nya mer hållbara sådana. Parallellt med detta kommer nya kompletterande lösningar för att förbättra existerande dagvattensystem att tas fram.

- Grön Nano

GrönNano är ett Vinnova-finansierat forskningsprojekt som fokuserar på att utveckla metoder för rening av dagvatten samt verktyg för myndigheter för att hantera dagvattenkvalitetsfrågor. Inom projektet kommer tre anläggningstyper att utvärderas för att se i vilken mån de avskiljer mikroplast. En av anläggningarna som kommer undersökas är belägen i Skärholmen i Stockholm och utgörs av ett antal växtbäddar med biokol.

- Iwater

Iwater är Vinnovaprojekt tillsammans med Ericsson och Stockholms universitet där miljöförvaltningen och SVOA utvecklar sensorteknik för att i olika avseenden mäta föroreningshalter m.m.

Stadens skyfallsprinciper

Frågan om hantering av skyfall har också uppmärksamats under senare år, och Stockholm Vatten och Avfall har i samarbete med miljöförvaltningen tagit fram en skyfallskartläggning för staden som visar översvämningsrisker vid ett 100-årsregn. Under ledning av stadsledningskontoret pågår arbete med framtagande av s.k. skyfallsprinciper, som kommer utgöra ett komplement till

dagvattenstrategin. Skyfall är extrema händelser då nederbördsmängderna inte kan hanteras av dagvattensystemet, utan istället måste avledas, fördröjas och lagras på markytan. Ett exempel på en sådan skyfallslösning planeras i Rålambshovsparken, där det kommer att anläggas rännor, växtbäddar, torrdammar och översvämningsytor för att kontrollera flödena vid ett skyfall, men även vid kraftiga regn som inträffar årligen. Målet bör vara att skyfallslösningar även fungerar för omhändertagande av dagvatten vid normal nederbörd.

Tillsynsutredningen

Miljöförvaltningen har under året arbetat med att ta fram en tillsynsutredning för dagvatten som förväntas vara klar hösten 2018. Utredningen ska kartlägga behovet av dagvattentillsyn och utgöra en grund för att kunna ta fram en tillsynsplan för dagvatten. Utredningen har ett fokus på trafikdagvatten, som anses vara den verksamhet som bidrar med mest föroreningar till dagvattnet. Den redovisar bland annat vilka reningsanläggningar för dagvatten som finns i staden idag, om tillsynen av dessa är tillräcklig och hur det framtida resursbehovet ser ut vad gäller tillsyn.

Samordning av vattenarbetet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ingår i samarbetet för arbetet med god status i stadens vattenförekomster. Arbetet leds av en styrgrupp som leds av SVOA. Miljöförvaltningen är samordnare och sekreterare. Gruppen har därutöver företrädare för exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, idrottsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna.

Förslagsställarna föreslår att miljöförvaltningen tar ”ledartröjan” i vattenarbetet. Man kan nog med fog påstå att det har redan förvaltningen och nämnden gjort. Förvaltningen samordnar arbetet och har huvudansvaret för framtagande av de lokala åtgärdsprogrammen. Förvaltningen har också den största kompetensen i staden med flera vattenexperter som samordnar arbetet med varje lokalt åtgärdsprogram. Det är glädjande att förvaltnings samordningsroll har ett brett stöd i nämnden. Det är något som förvaltningen gärna fortsätter med.

Bilagor

1. Skrivelse till nämnden om att se regnvatten som en resurs